

КОГА НЕКОЈ ЗАМИНУВА СÈ ШТО Е СОЗДАДЕНО СЕ ВРАЌА*

На Марјан К.

Во преграатката зад аголот ќе препознаеш дека некој некаде оди. Секогаш е така. Живеам меѓу две вистини како неонка што се колеба во празен ходник. Моето срце собира сè повеќе луѓе, зашто нив веќе ги нема. Така е секогаш. Четвртина од будноста ја трошиме во трепкање. Нештата ги забораваме уште пред да ги изгубиме - тетратката по краснопис, на пример. Ништо не е ново. Седиштето во автобусот е секогаш топло. Последните зборови се пренесуваат како накосени кофи во вообичаен летен пожар. Утре пак ќе се повтори истото - лицето пред да исчезне од фотографијата првин ќе ги изгуби брчките. Кога некој заминува сè што е создадено се враќа.

---

* Јоран Тунстрем

СТРЕЛКИ ОД ЧАСОВНИКОТ

Наследи го детството од албумот.
Пренеси ја тишината
што се шири и стеснува како
јато птици во лет.
В дланки зачувај ја
неправилната топка снег
и капките што се спуштаат
по линијата на животот.
Кажи ја молитвата
со склопени усни:
зборовите се семе што паѓа в саксија.

Молкот во утробата се учи.

Обиди се да се родиш
како голема стрелка по полноќ
и секундите веднаш ќе те престигнат.

СЕНКИТЕ НÈ ОДМИНУВААТ

Еден ден ќе се сретнеме,
како бротче од хартија и
лубеница што се лади во реката.
Немирот на светот ќе
биде со нас. Со дланките
ќе го помрачине сонцето и со фенер
ќе се доближуваме.

Еден ден ветрот нема
да го промени правецот.
Брезата ќе испрати лисја
во нашите чевли пред прагот.
Волците ќе тргнат по
нашата невиност.
Пеперутките ќе го остават
својот прав врз нашите образи.

Една старица секое утро
ќе раскажува за нас во чекалната.
И ова што го кажувам е
веќе кажано: го чекаме ветрот
како две знамиња на граничен премин.

Еден ден сите сенки
ќе нè одминат.

НЕБОТО СЕ ОТВОРА

Наследив неозначена куќа, со
неколку сронети гнезда
и пукнатини на ѕидот како жили
на возбуден љубовник.
Во нив ветерот спие
и зборовите на кондензирани
отсуства. Лето е
и мириса на стапната мајчина душичка.
Монасите ги привршуваат бројаниците,
небото се отвора да направи провев
во нашите души.
Дрвјата се зелени, ние невидливи,
и само така можат да се видат
нашите неродени деца и ноќта
што ги прави ангелите
уште почисти.

НЕШТА ШТО САКАМЕ ДА ГИ ДОПРЕМЕ

Ништо не постои надвор од нас:

вештачките езера испаруваат
во миговите кога сме жедни
за тишина, кога копривата станува
лековита билка, а градовите им ја враќаат
правта на најблиските гробишта.

Сите црно-бели цвеќиња од тапетите на
домовите што сме ги напуштиле
никнат низ безличните истории
во миговите кога нашите зборови
стануваат непрепишано наследство,
а нештата што сакаме да ги допреме –
нечие присуство.

Како непознат чевел сме
разнесен низ бегствата на кучињата скитници,
се држиме во преградка
како сплотени кабли низ тулите
на ненаселените куќи.

И веќе одамна ништо не постои
надвор од нас:

понекогаш сонце, светлина или ангел
еден со друг се нарекуваме.

ТИШИНАТА СЕКОГАШ
ОД ДРУГИ МЕСТА ДОАЃА

Кога навечер ќе чујам глас од другата соба,
Бог го повикувам кај себе -
Оној никогаш што нема прозборено,
Оној сите јазици на милоста што ги разбира.
Би го прашал за тежината на правта кога
некој заминува, за плачот на далечините
и должината на сенките би го прашал,
за гревот на неродените, за
мерењето на стварноста би му
поставил прашање. Во дворот
на тивките промени би го поканил,
за мекоста на ѕвездите
пред заспивање, би му се доверил.
Да ги сокрие зборовите на големите утра,
би го замолил.

ИЗРЕЧЕНОТО НÈ ПРОГОНУВА

Им дадовме имиња
на дивите растенија
зад недовршените згради,
ги именувавме сите споменици
на нашите поробувачи.
Децата ги крстивме
со љубовните прекари
извлечени од писмата
еднаш прочитани.

Отпосле тајно ги толкувавме потписите
на дното од рецептите
за неизлечиви болести,
со двоглед ги зближувавме дланките
на простување потпрени
врз прозорците.

Зборовите ги остававме
под камењата со закопани сенки,
на ридот кој го чува ехото
на предците што не се впишани
во семејното стебло.

Она што го кажавме без сведоци
уште долго ќе нè прогонува.

Зимите се намножија во нас
без да бидат спомнати.

СОНЦЕТО СПИЕ ВО ТВОЈАТА УТРОБА

Овоштарникот на несигурноста
што го засадивме
ги дава плодовите ноќе,
кога сонцето спие во твојата утроба
чекајќи го моето семе.

Не знаеме ништо за минералите
и закопаните играчки,
ниту за бумбарите
што пренесуваат полен низ две
завојувани држави.

Земјата мириса на заборавена влага
и стапките на нашето детство
се покриени со тркала
на запрежна кола.

Оттука нашата невиност минува
и оди кон осветлените градови
што постојат само во атласите
и на небото
кога месечината ја нема.

ЛЕТАЊЕ

Маглата виси над градот
како сведната глава на Богородица
од далечна фреска.

Сателитските антени разговараат
со ангелите
какво ќе биде времето утре:
бистро, безбедно, значајно
како календар со
црвени датуми.

Но штом ноќта ќе ги спои
сенките со сидот,
ти ќе се измолкнеш кон гранките
како ретка птица
од опачина на банкнота.

НИЕ НЕМАМЕ СОН

Заборавени се сите форми
за простување без допир. Времето
си подигрува со нас легнати
меѓу тревите посочени од небото.
Мислиме на утре, хранејќи ги лебедите
со вчерашен леб. Во дланките
го стегаме снегот, од усните ни потекува
вода што ќе нахрани неколку полиња
со жито. Оддалеку се слушаат
истрели помеѓу две задоцнети молњи.
Бесплатно гледаме како дождот
совршено се повторува крадејќи
од правта. Ние немаме сон,
не припаѓаме на ниту една ноќ
и ниту една свеќа не може да ги продолжи
нашите сенки низ сидините на ветрот.

НЕВИДЛИВА

Од мене нешто излегува
згуснато како чад од тукушто угаснат оган,
далечно како фрлено семе кон сонцето.

Моето лице бледее од воздишката
врз огледалото,
тежам како завеса што вечно тежи
да го допре килимот со изабени рабови.

Те сонувам без да раскажувам за тоа,
станувам беспросторен како згрчено знаме
околу накосен јарбол.

Можам да те повикувам само низ времето
зашто тоа има сè помалку освојувачи,
би сакал да се вратиш со пеперутките
спремни никогаш да не бидат видени.

И темнината кришум се вовлекува во себе.

Прастара е желбата за допир врз челото
кога никој не гледа.

ДА СЕ ПОКРИЕ СВЕТОТ

Мојата сенка се спушта од покривот
врз челата на патниците и правта
на крајпатните цветови.

Во мир нивните корења се расчленуваат,
и жилите на лисјата прецизно ги пресликуваат молњите.

Овој дожд пак нема да го допре дното на езерото, кое
навечер се собира во отворена школка.

Ноќва ќе го покријам светот, иако знам,
светците сеприсутни немаат сенки
на иконите над нашите глави

ЕДНОТО И ДРУГОТО

Кога некој зборува во сонот,
сите околу него молчат.

Едното друго секогаш повлекува:

широкиот мир е милост
на заморениот ветар,
врамнотежениот поглед
е остаток од врежан ужас,
фрижидерот однадвор е топол
кога лади.

Воените сирени штом ќе ги слушнеш
на својата добрина помислуваш,
и не помага плачот по дневните комети,
по утрата низ трнливите џбунови
што спијат.

Едното друго секогаш повлекува.

Гризнатото јаболко краде од ноќта,
нас вечно ќе нè нема во
планот на куќата и
времето никогаш нема
да им припаѓа на сите
во ист миг.

ПО НАС

Еден ден некој ќе ги здипли нашите ќебиња
и ќе ги прати на хемиско чистење
од нив да го истрие последното зрнце сол,
ќе ги отвори нашите писма и ќе ги реди по датуми наместо
по исчитаност.

Еден ден некој ќе го размести мебелот во собата како
шаховски фигури на почеток од нова игра,
ќе ја отвори старата кутија за чевли
во која ги чуваме паднатите копчиња од пижамите,
недотрошените батерии и гладта.

Еден ден ќе ни се врати болката во 'рбетот
од тежината на хотелските клучеви и
сомнежот со кој рецепционерот ни го подава
далечинскиот управувач.

Туѓите сожалувања ќе тргнат по нас
како месечина по заталкано дете.

ОТКРИВАЊЕ

Веќе одамна никому не припаѓам
како паричка падната од работ на стара икона.
Расфрлен сум меѓу строгите наследства и завети
зад ролетните на спуштените судбини.
Историјата е првата граница што треба да ја поминам,
го чекам гласот одвоен од созвучјето на послушноста
за мојата далечност што ќе извести.
Како бронзен споменик под плоштадот од свезди сум
врз кој птиците ги вежбаат химните на надеж,
како пердув залепен врз лушпа од јајце се откривам,
за прерано заминување кој раскажува и
новиот живот што го навестува.
Домот секој ден
под шаторот на светот тајно ми се менува,
само детството е како мед
што не допушта туѓи траги во себе.

НАШЕТО ПОСТОЕЊЕ Е ЗАОКРУЖЕНО

Заокружено е нашето постоење
како лист пожелтен по рабовите
што трепери низ браздите
на ветрот. Маглата минува
низ нашите гради да ги истера
заостанатите зборови. Лекот се топи
во крвта, нашиот поглед плови
низ забравената дождовница во
празните црепови. Ја очекуваме историјата
да ги премести границите на
нашите изменети домови, да ги отстрани
лузните како трња од исушени рози.
Ние сме поважни од градовите
каде што живееме,
(месечината е поважна од ноќта)
болеста е поважна од името
на оној што умира.

БЕШЕ ПРОЛЕТ

Беше пролет кога окупаторот ги запали тапиите од имотот каде ловевме птици, шарени инсекти, пеперуги што постојат уште во старите учебници по биологија.

Многу нешта оттогаш го изменија светот, многу нешта светот измени во нас.

НИЗ ДЛАБОКИТЕ СЕНКИ

Низ длабоките сенки
на градовите без дожд минувам:
од мовта би сакал шал од жал
да ми исплетеш, од премолченото
нов јазик да изградиш.
Зад прагот на растопената милост
сакам да ме сокриеш, отсуството
во кутија од пластични ѕвезди
да го оставиш,
ова утро, кога светлината
онемува, кога небото
станува наоѓалиште на испуштени
погледи и реконструирани битки
за надеж.

СОВРШЕНОСТА СЕ РАЃА

За пораките на водата низ нашите
тела сакам некој да ми зборува,
за вчерашниот воздух
во телефонските кабини,
за летовите што се откажуваат поради
слаба видливост и покрај сите
невидливи ангели од календарите.
За фенот што плаче по тропските ветрови,
за темјанот кој мириса најубаво додека
исчезнува, сакам некој да ми кажува.

Верувам: кога совршеноста се раѓа,
сите форми и вистини
како лушпа од јајце напукнуваат.

Само воздишката на меките разделби
може да ја скине пајаковата мрежа
и совршеноста на замислените земји
може да го одложи тајното
преселување на душите.

А што правам јас со своето несовршено тело:
одам и се враќам, одам и се враќам,
како пластична сандала врз брановите
на брегот.

ТАЈНИ

Ветерот резбари врз твоето тело.
колебајќи се од киповите да ја
позајми совршеноста, или од тебе
совршен кип да направи.

Големината на среќата не можевме
да си ја одредиме тогаш и
висината на трските во езерото
беше за нас тајна
од телото на водата што зависи.

КОГА ВРЕМЕТО ЌЕ ПРЕСТАНЕ

Остаток од друг век сме ние.

Затоа не можам за
дом да зборувам, ниту
за смрт и подготвени болки.

Ниту еден див копач досега
сидините меѓу нас не ги пронашол,
ниту студот во коските во
остатоците од сите векови.

Кога времето ќе престане, за
вистината ќе поразговараме тогаш
и светулките ќе направат соѕвездие
врз нашите чела.

Ниту еден лажен пророк не
предвидел кршење на чаша, ниту
допир на две дланки - две
големи вистини од кои чиста вода
истекува.

Остаток од друг век сме ние.
Како волци, пред нишанот на вечната вина,
во пејзажите на питомата самоств
се повлекуваме.

ПРЕДВИДУВАЊАТА НА ДЕНОТ

Земјата на која припаѓаш
го поместува небото со закони.
Дневните предвидувања
се далеку од тебе како ѕвезди од
точноста на ноќта. Приквечер
сонцето се спушта во оџакот
исправен како нишан на хоризонтот
и мирисот на липа минува низ
решетките од првите катови на потомците
што ги чуваат сите наши копнежи.
Не веруваш во документираноста на
прегатките и неродените деца.
Дамнешната љубов ти се враќа
како изгладнет пес на прагот од
новиот живот.

НЕЧИЈ ГЛАС

Денес е тој ден, денес
се слави име на непознат светец.
Нашето дете
ќе го носи неговото име
и ќе ги кажува молитвите
под кои никој не е потпишан.

Денес е тој ден кога
нечиј глас од витражите
ќе се врати во различни бои.

И мојата кашлица е повик
по некого кого го нема.

Денес е тој ден кога
детството проаѓа незнајно
како топол воздух
низ гради на сонувач.

НЕКОЈ ТРОПА НА ВРАТАТА

Ти нема да му отвориш.
Некој тропа на вратата.
Ти нема да му отвориш.
Ги броиш ударите.
Некој тропа на вратата,
се обидува да го фати ритамот
на твоето срце.

ВРЕМЕТО ГО ОТКРИВАМЕ

Постоиме кога ќе се отворат прозорците
и тајните документи. Правта
ја разнесуваме без да ги спомнеме
мртвите и оние што тие бесмртно ги љубеа.
Пијамите секогаш ги ставаме
на дното од куферот и
чевлите никогаш не ги свртуваме
лице со лице. Писмата еднаш ги читаме,
за да сокриеме некоја тајна.
Со испружени дланки времето го откриваме,
молчимо, молчимо, си шепкаме нешта
помалку важни од прекинат сон
на еднодневна пеперутка.

БУДЕЊЕ

Во привремената преградка
за вечност зборувам.

Ветрот ни ги носи молбите на камбаните
меѓу пердувите врз кои ги потпираме
нашите сонливи лица.

Утро е. Влажен воздух минува под
вијадуктите, облаците се разделуваат низ
допир, зградите низ летот на ластовиците,
земјоделците се молат за дождови
што престануваат, дрвјата едновремено
се откажуваат од лисјата и така
небото станува поголемо.

Нежни се твоите дпанки ова утро и
нежен е цветот на тврдиот бадем.

Во најблиската црква со векови
се зборува за љубов што
ќе нè надживее.

МЕЃУ РЕКИТЕ

Роден сум од грутка земја
и затоа сум кршлив.
Живеам меѓу реките, невидлив
како воздух меѓу расечен леб.
Елените доаѓаат да се напијат
вода и ги топат своите рогови,
мојата душа се топи
низ допирот на секоја озаконета
вистина, загушен воздиг, на
секој лист сронет
пред да падне.

ВО ЗЕМЈАТА ПРЕД ВЛЕЗОТ

Кружната ограда твојата куќа
центар на светот ја направи.
Сончеви цветови секое утро влегуваат
низ провидните везови на пердињата,
црнилото на прозорците се лизга
како шминка по лицето на
верна вдовица.
Нашата соба е пустина
со бескрај и неколку кактуси во
наследените црепови на первазот.
Во земјата пред влезот
секој ден вкопуваме по нешто
што нема никогаш да изникне:
парче од папочна врвка или
прав од твојот фустан.
Некои работи остануваат трајни
како лепенка од детството
врз фрижидер.

СЕКОЈ ДЕН СВЕТОТ

Секој ден светот одново
го разместувавме:

*планините овде ќе бидат,
градовите таму,
реките денес
во нашата соба ќе се влеат.*

И утре пак сè од почеток.

*Леталата на ова небо нека бидат,
примирјата таму.*

Само ние во таа игра
бевме заборавани,
на исти места природата
секој ден нè поставуваше –

во кутија од кибритчиња
бев спремен да заспијам,
ти во футрола од виолина.

ПАТЕКИ НА НЕОСТВАРЕНОТО

Такви се патеките
на неоствареното –
некој ќе ги спушти прстите
врз коленото
за да го слушне крцкањето
на времето што доаѓа,
некој ќе ја собере ноќта
во шкафот кај што ги чува
свеките,
некој надвор се уште удира
по снегот кој ја покрива
сета вина на земјата.

САМО ТОА ГО ПОСАКУВАМ

Душата како пердув
меѓу два прозорци ми патува.
Божјата несигурност е мојата патека,
твоето присуство е мојата несовршеност.
Лисја од циклами и божури
во сезоните на јаболко ти носам,
смола од ранливите дрвја
во дланките неопитно стегам,
плодовите од сите гранки
како деца што сме ги скршиле
ти ги принесувам.
Ти посакувам штитот
со превез од светлина да го замениш;
зад димот од топол чај
отсутноста своја да ја сокриеш
кога целиот свет ќе се излади.
Срцето зад решетките на ребрата
слободно да ти отчукува сакам.
Само тоа го посакувам.

НАДЕЖТА СЕ ИСКАЧУВАШЕ

Еднаш видов: надежта се искачуваше
по острите карпи, а нашите очи
се спуштаа по нејзината стварност.
Градина што молеше за стапки
беше нашиот живот, кратко патување
во откачени вагони за спиење. Еднаш видов:
се подмести прагот за уморното тело на патникот,
дланка се спушти врз алиштата на столот,
птица слета врз правта на лустерот
за да испроси внимание. Една надеж
сè искачуваше кон покривот на куќата
и никој не се разбуди да фрли камен по неа.

МУЗЕЈ

Ќе склучиме договор со сегашноста,
но „нашето постоење почива на сегашност
што исчезнува“, вели Шопенхауер.
Исчезнуваат делбите на реките,
синилото на јазикот од боровинките,
и памукот во нашите папоци исчезнува.
Цивилизациите исчезнуваат
во името на застарената мистичност,
тунелите што го скриваат
гласот на диктаторот од радиото, ги нема.
Празнината на афионите низ полињата се губи
предметите донесени од екскурзија
во својата непотребност исчезнуваат,
лизгањата на земјиштето
со потребите за преселба што ги објаснуваме,
веќе не се случуваат. И мовта врз буките,
и моќта на азбуките, и тишината
од сончевите експлозии ја нема.
Светот е музеј на исчезнувањето
сите божји повици што ги чува.

СЕНКАТА НА СВЕТОТ НАД СРЦЕТО МИ МИНУВА*

Ја немам храброста на преместен камен.
Ќе ме најдеш испружен врз мокра клупа
надвор од сите логори и арени.

Празен сум како кесе
наполнето со воздух.

Со дланките оддалечени и прстите споени
покрив покажувам.

Мојата отсутиност е влог за сите
раскажани истории и смислени недостигања.

Имам срце прободено со ребро.
Низ мојата крв парчиња стакло минуваат
и неколку облаци скриени зад белите зрнца.

Прстенот на мојата дланка нема сопствена сенка
и потсеќа на сонце. Ја немам храброста на
преместена ѕвезда.

---

* Лучија Блага

ПРИСУТНОСТ

Облечи го скафандерот на ноќта
и пресечи го јаболкото на две без
да ги повредиш семките.
Застани на мирниот мост
и пушти ја сенката да отплови.
Биди сама, но не осамена,
за да може небото да те прегрне.
Спој ги дланките над главата
како кристална чаша за вино
и очекувај ги првите капки дожд,
беспилотните летала кога ќе си
заминаат. Биди сон, меѓукат,
сусам на дно од амбалажа,
знак за елени на патот, азбука
што ја знаат двајца луѓе -
ти и оној што не ти верува.
Погледни во ретровизорот на
непостојаноста: твојата блага присутност
се оддалечува.

ПРЕД ДА СЕ РОДИМЕ

Улиците беа асфалтирани
пред да се родиме и сите
cosвездија веќе беа формирани.

Лисјата гниеја
до работ на тротоарот.
Среброто црнееше врз
кожата на работниците.
Нечии коски растеа низ
должината на сонот.

Европа се обединуваше
пред да се родиме и косата
на една девојка спокојно
се ширеше врз површината
на морето.

СОВРШЕНОСТА НА ЗАБОРАВЕНИТЕ

Границите се вовлекуваа во мене
како зрак во трошна ограда.
Можев да спијам врз клупите
на стаклените сведоштва,
по секое будење да ја чувствувам
топлината на асфалтот и
студот на татковината
во обновените клетки.
Можев да сочувствувам со знамињата
што се веат без ветрови, со луѓето
што прогласуваат победи и го
прошируваат просторот кој
отсекогаш бил ист.
И да не ја живеам совршеноста
на заборавените. Можев да молчам,
иако не сум сретнал икона
со прст врз усните на светецот.

ТЕМНОТО ДВИЖЕЊЕ НА ТВОЕТО ЛИЦЕ

Најмила, пресечи го воздухот
со темното движење на твоето лице.
Клекни, помоли се,
и сведни ја главата како уличен
чистач на евтини чевли.
Потпри го увото врз земјата
и предвиди ги сите дождови и
воскреснувања.
Како огледало во лифт одрази ги
височините на универзумот, и
отфрли ги чуварите
на трајни вредности.
Во куќите заштитени со закон
никој не живее.

ВО САДОВИТЕ НА НОЌТА

Не се плашам од далечините,
нивната блискост ме плаши.
Во секоја скршена тула од сидот живеам
каде осите се чувари на
сите претпоставени планети што си ги ветивме.
По мирисот на согорениот бензин трчам,
низ зимското мерење на времето
те откривам.
Бдеам над секој град што заспива
и цвеќе што бесшумно се отвора
во садовите на ноќта.
Нашите сенки се толку близу
и сите соѕвездија се формирани
според блискоста на ѕвездите.

РАЗМИСЛУВАЊА ЗА ВРЕМЕТО

Знам дека гласот ми
е подложен на атмосферските влијанија,
дека мојот крик зависи од
територијата на големите освојувачи.
Знам дека во задниот џеб чувам
стативија од весник –
временска прогноза пред
осумнаесет денови
со верба дека ќе се повтори виножитото
како трнлива круна
над ненаселениот рид.
Знам дека милоста се
рони како кора на дрво од кое
старите племиња некогаш
изработувале кораби.

Спокојството е ремен што
ја држи историјата исправена.
Треба да се приседне
и да се види небото во
отворената конзерва
на брегот.

СÈ

Сè е милување.

Снегот ги склопуваше крилјата
над ридовите, јас ги склопував дланките
над твоето тело како метро
што се одмотува само по должината
на другите нешта.

Вселената постоеше
за да се родиме на различни места,
татковина да ни биде виножитото
што сврзува две градини
кои не знаат една за друга.

И така времето минуваше:
страв во нас одгледувавме,
восхит кај другите се раѓаше.

Нашите сенки тонеа
во отровните бунари,
кажаните зборови се губеа
и појавуваа како срчи на песочна плажа,
половични и остри.

Сè е сеќавање.

Сонот беше близу,
далечно беше она што го сонувавме.

ДОМ

Живеев на крајот од градот
како улично светло на кое никој
не му ја менува светилката.
Пајажината ги држеше сидовите заедно,
потта нашите споени дланки.
Во преобразбите на невешто сосиданите камења
го криев плишаното мече
спасувајќи го од сонот.

Деноноќно го оживував прагот
враќајќи се како пчела што
секогаш се враќа на претходниот цвет.
Беше мир кога го напуштив домот:

гризнатото јаболко не беше потемнето.
на писмото стоеше марка со стара напуштена куќа.

Кон тивките простори од раѓање се движам
и под мене празнини се лепат
како снег што не знае дали на земјата
или на воздухот припаѓа.

ШТО ТРЕБА ДА СЕ НАПРАВИ

Да се живее без причина и нужност,
да се прегрнат престапниците
ослободени од љубов,
да се крене свеќата од урнатите гробови
и да се кажат два-три збора
кога ветерот го нема,
да се отвори гламјосаната врата на светот
и со воздушести чекори да се замине.
Да се преболи шестарот на времето
забоден во нашите срца.

НОВИ ЗЕМЈИ

Треба да се истружи сидот
врз кој влагата ја исцртала
мапата на новиот свет
и да се нанесат нови разидувања.

Под нив камењата неправилно
да се распоредат како
стапки на човек кој бега од стравувањата.

Треба да се биде
кружно огледало во полуотворена дланка
и да се одразат тугите преградки
остри како ножици што се допираат
само кога треба да се пресече нешто.

Треба да се измислат нови земји,
за да може пак да се чекори по водата.

НА ШУМА МИРИСААТ

Расплетен е шалот
телото што ти го сокрива.

Воздухот е полн со твои
отпечатоци и милост на
боговите без минато.

Без тебе сум тишина
и куќата е празнина без
заминувања и доаѓања
од сите светови.

Те држам во долината на сликите
онака како што фабричките
оџаци го придржуваат небото.

Наесен на шума мирисаат
твоите алишта,
спрострени на жицата
што ги раздвојува
небото и земјата.

Без тебе сум вечност,
како трага од ластика над глуждот
што исчезнува.

ГРАДОВИТЕ ШТО НЕ НИ ПРИПАЃААТ

Во туѓите градови
мислите спокојно скитаат како гробови
на заборавени циркузанти,
кучињата лаат на контејнерите и
снегулките што паѓаат во нив.

Во туѓите градови неприметни сме
како кристален ангел заклучен во
непроветрена витрина, како втор земјотрес
кој само го разместува веќе уништеното.

ОБИЧЕН ЧОВЕК

Се растопив во кристалите на тагата
од утробата на надмоќта што се раѓа.
Во 'ргата на рабовите од сидрата
се содржам. Во виорот на ветрот
дете сум кое во живи богови
почнува да верува. Рамноправен сум
со птиците преселници кои
секојпат се враќаат, а никогаш
не заминуваат. Во несвршените
глаголи сакам да ме има,
во корењата што спијат
врз темелите на првите куќи.
Во смртта обичен човек
сакам да бидам, историјата
да ме распне врз стаклен крст
низ кој китките во далечина
ќе се гледаат.

ПРЕКРАСНОТО ЛЕТНО ЗАНОЌУВАЊЕ

1.

Така изгледа прекрасното летно заноќување:
прељубницата излегува на балконот
во свилена ношница трепетот на ѕвездите
што го пропушта, гранче паѓа од клунот на
птицата што заспива пред да го изгради домот,
еден војник го спушта државното знаме
со писмо од мајка му во џебот и
атомските проби во утробата на земјата
тајно ги оживуваат мртвите. Некој во мигот
тивко ги толкува византиските неуми,
друг ги преправа егзодусите на балканските
и граѓански војни во името на универзалните
вистини. Во фабричките дворови
спијат статуите на учесниците во
поништените револуции, врз складните
гробови пластичните цвеќиња ја губат
бојата, а обичните формата,
и ова спокојство на мртвите
од кои сме се простиле,
не е наше.

2.

Во селото со три осветлени прозорци
една бајачка ги предвидува само
оздравувањата, не и заболувањата.
Брановите исфрлаат шишиња
цело море што можат да го впијат во себе,
стрелката од знакот за задолжителен правец
покажува кон Бог,
рибарот откинува парче од небото
фрлајќи ја јадицата кон реката,
сиромашно дете ја бара Малата Мечка
и планетата од која би сакал да потекнува.
Мегафонот на осамата
партитурите на Арво Перт
ги оживува меѓу антените,
пред прагот на убиецот со алиби
еден пердув се обидува да летне,
недалеку некој го променува
името на својот блог, друг прекратко жали за тоа.
Така изгледа прекрасното летно заноќување.
Градот согорува во црвенилото на месечината
и противпожарните скали чиниш водат кон
рајот, дури и тогаш кога сите
се
симнуваат

по

НИВ.

ОД СЕКОЈА ЛУЗНА НА МОЕТО ТЕЛО

Просјак сум кој нема храброст
од себе да побара милостина.
Врз моите дланки се сечат линиите и
раните од сите неостварени милувања,
неизмерени температури на челото,
диви ископувања на љубовта.

Од секоја лузна на моето тело
по една вистина излегува.

Растам и се снижувам
заедно со денот, бестрашно трчам
кон длабочините на првичноста,
и сè околу мене е во движење:
каменот секогаш во дом се претвора,
карпата во зрно песок.

Кога престанувам да дишам,
срцето сè посилено се слуша.

Т И Е И НИЕ

На Вендерс и Хандке

Веројатно ангелите
на рамената си тетовираат луѓе,
во ковчежето со спомени
ги чуваат сопствените сенки.
Се јавуваат понекогаш
како глас што ја открива зората
или како блага светлина
под болнички кревет.
Постоиме заради нивното постоење,
летаат заради нашето чекорење.
Блиски сме и далечни
како протоните и неутроните
во јадрото на сите светови.

NATO, EU, USA, YOU

Се скратува денот.
Нашите животи се скратуваат и продолжуваат
низ големите кратенки на светот.

Би сакал низ градот да прошетам по
скратените патеки што
водат кон тебе,
азбуката на сонот што ја пишуваш.

И одново сè ќе се скрати:
мојата милост Сонце ако те нарече,
ти во Зрак ќе се преименуваш.

ДВЕ МЕСЕЧИНИ

Девојка се огледуваше
во провидните огради на градот.
Две месечини се населуваа во
нејзините очи додека со поглед
ги доближуваше краевите
на истражените светови.
Над неа сенките ткаеја мов врз
покривите на куќите,
под неа ендемските видови умираа
од осаменост.
Од длапката
меѓу нејзиниот колк и ребрата,
светлина секоја ноќ излегуваше.

МНОГУ НЕШТА СЕ СЛУЧИЈА

Многу нешта се случија
додека Земјата се вртеше врз
Божјиот прст.

Жиците се ослободија
од далноводите и сега
сврзуваат љубови.
Капките од океанот
нестрпливо се таложеа врз
сидовите на пештерите.
Цвеќињата се одделија
од минералите и тргнаа
по мирисот.

Од задниот џеб се разлетаа
ливчиња низ нашата прозрачна соба:
безначајни нешта кои никогаш
не би ги направиле доколку
не ни беа запишани.

ЕПОХИТЕ НА КОПНЕЖОТ

Стојам притаен
како галеб кој чека рибата да летне.
Патници со исти завети и очекувања
се менуваа на пристаништето,
годините бавно се лизгаа по едрата
како дождовница по лошо нивелирана патека.
Епохите на копнежот завршуваа зад хоризонтот,
во селото на брегот каде една старица ноќе
ги криеше парите во марамата што
некогаш ја покриваше нејзината коса.

ВРАЌАЊЕ

Ја отворам плашливо вратата
со зраците да исцртам граница
врз килимот.

Ми доаѓа глас да пуштам,
но ехото на ненаместената соба
е побрзо.

Не е моја потта врз кваката
и лишаите на мојот врат
не припаѓаат на овој свет.

Се остварив во неколку
премачкани сеќавања,
мојата душа е утробен палимпсест
на далечна мајка.

Оттука премислата на враќањето
и тивкото крцкање на ментешињата.

Со чекор би го проширил просторот
да ги зачестам зрнцата прав
и влакната што се струполуваат
долу, од светлината
секогаш бели.

СВЕТЛИНА И ПРАВ

Во меѓупросторот на
четирите годишни времиња ќе те најдам,
кога децата ги носат на прошетка,
а душите се враќаат назад
како нечисти садови во
работничка менза.

Ние не сме религија
и никој не верува во нашите
свети писма.

Погледите ни се скриваат
во наборите на завесите
туѓи молитви што пропуштаат
и светлина што паѓа.

Ќе се допрат ли нашите ангели
кога ќе се гушнеме
во мракот, дали некој ќе запали свеќа
за да прогласи царство?

Светлина сме од искористено чкорче
што станува прав
кога некој ќе го допре.

ПОДВОДНА

Облечен во песок со ветрот
надвор од сезоните ти доаѓам.
Секој ден зрно од калинка
пред прагот ти принесувам.

Ти ја отвораш вратата, ја затвораш,
тргнуваш кон прозорецот и се враќаш,
како редок корал
кој цел живот се обидува
да го напушти дното.

НАДВОР ОД ВРЕМЕТО

Во чистината на небото
чекаме да се оцртаат
негативите на нашите души.

Далеку од времето сме ние.

Погледни, зградите веќе спијат
врз исушеното семе
на едногодишните растенија,
леталата ги одмараат
своите опашки врз покривите
на нашите куќи и си одат.

Со години живееме
во заокружените датуми, низ
агендите на студените радости.

Нашите предци одамна
се статуи што ја веднат главата
кон рамето на секој минувач,
но надвор од времето сме ние.
Ја земаме и ја враќаме вечноста, ја земаме
и ја враќаме...

ТИШИНА

Не постои тишина во светот.
Монасите неа ја измислиле
секој ден да ги слушаат коњите и
падот на пердувите од крилјата.

СИТЕ ЗАКОНИ ГИ ПРЕКРШИВМЕ

Собите ги соединивме
без да знаат архитектите за тоа.
Пломбираните рудници
ги отворивме, ја разделувавме
љубовта од празнината
во благородните метали на бесмртноста.
Секоја ноќ се венчававме
навлекувајќи го прстенот на месечината
околу нашите тела, давајќи им на
cosвездијата имиња на градови.

Како птици сме што не го почитуваат
знакот за тишина пред болниците.
Сите закони ги прекршивме.
Ти имаш еден клуч, јас друг,
и во исто време треба
еден кон друг да се отвориме.

НАЧИН НА ПОСТОЕЊЕ

Премногу падови и вознесувања
не се архивирани во книгите
што се спалуваат во вообичаените војни.
Запишал ли некој дека трошките
фрлени од прозорецот паѓаат побрзо
од снегулките, дека водопадите се само жртви
на своето име? За падот на царствата и епохите
се пишува, не за старецот што ја гледа играчката
откопана од булдожерите.
Семафорот не може да го спречи времето
и нашата несигурност е само начин
на постоење на тајните.
Стравот постои во далечините, кога саѓите
се одделуваат од искрите одејќи
кон небото, но никој досега не напишал
трактат за чадот од свеќата
во ноќ што се претопува, ниту за капките восок
што ни се стврднуваат врз чевлите:
сите за пламенот зборуваат
што ги осветлува нашите лица.

БЕЗВОЛНО ОСВОЈУВАЊЕ НА ПРОСТОРОТ

Кога ќе се оддалечиме
составот на воздухот ќе се измени,
тагата нечујно ќе се спушти
по надворешноста на олуците
како сенка на уплашен гуштер.
Секое будење надвор од постелата
ќе биде осудено,
секое полнење и празнење на градите
ќе стане безволно освојување на просторот.
Блискоста ќе ни избега од дланките како капка
од телото на тукушто уловена риба.

Со допир кога се помрачуваат сонцето и месечината,
тие пак се оддалечени, и сè
станува ноќ, лажно заспивање на лисјата,
сенките, дивите животни.

Гоце Смилевски

ПРОСТОРОТ И ВРЕМЕТО НА ЕДЕН ПОЕТСКИ СВЕТ

„Што е времето? Ако никој не ме праша, тогаш го знам одговорот; ако сакам да му објаснам некому кој ме прашува, тогаш не знам,“ вели Свети Августин во своите *Исповеди*. Пронаоѓањето на тој одговор е додатно обременет од тоа што да се одговори на прашањето што е времето значи посредно и делумно да се одговори на уште едно прашање поврзано со темпоралноста: „Кој сум јас?“ Тоа произлегува оттаму што без разлика колку меѓусебно се спротивставени различните концепти за субјектот, и дали го согледуваат како трансцендентален и сознавачки (Хусерл), инконзистентен и субвертиран (Лакан), сфатен во услови на површини, тела и релации (Делез и Гатари), или на некој четврт или петти начин, тие се согласни дека субјектот секогаш се конституира, реализира и трансформира во времето и просторот.

Песните од најновата книга на Никола Маџиров, *Преместен камен*, се сочинети од стихови во кои се говори за едно лично време и еден личен простор, притоа пронаоѓајќи го и во таквата интимност патот до универзалното. Поетскиот субјект зазема активна улога кон времето и просторот, но не со обид да промени нешто во временскиот след ниту пак да влијае врз обликот или распоредот на она што го окружува. Неговата активна улога кон времето се согледува во препуштањето сеќавањата на минатото и претчувствувањата за иднината да постојат рамноправно со сегашниот миг, а активната улога кон просторот - во начинот на кој тој ги доживува објектите, согледувајќи ја во нивното постоење пресликана сопствената егзистенција. Притоа, соонен со исчезнувањето, тој своето постоење го сместува во време помеѓу две времиња, во простор помеѓу два

простора, и тие се нешто помеѓу, меѓу-простор и меѓу-време, како во стиховите од *Кога некој заминува сè што е создадено се враќа*:

„Живеам меѓу две вистини
како неонка што се колеба
во празен ходник.“

Самиот наслов на песната, пак, кој се повторува и во нејзините завршни стихови, упатува на една кружност, која не е поврзана со сфаќањето за вечната циклична обновливост на природата. Овде тоа не е регенеративен, туку трансформативен и пренесувачки процес, процес на претопување или пак на пренесување на извесни белези од она што исчезнува на она што останува, а што го окружувало и што му било блиско на исчезнатото. Свеста за престанокот на постоењето го свртува поетскиот субјект кон неговата внатрешност, кон нештата кои треба да ги разреши со себе, па затоа во песната *Што треба да се направи* како една од целите кои сака да ја постигне го наведува *преболувањето на шестарот на времето забоден во нашите срца*. Во таквата сооченост со исчезнувањето, и просторот и времето понекогаш изгледаат како недофатливи, со што уште повеќе се зголемува чувството за егзистирање помеѓу постоењето и непостоењето, помеѓу настанувањето и исчезнувањето, помеѓу појавувањето на хоризонтот и заминувањето отаде видливото, помеѓу ова овде и тоа таму некаде. Во таквиот меѓупростор и меѓувреме е сместен и домот во поетскиот свет на Маџиров, а поетскиот субјект во песната Дом го напушта она што Гастон Башлар во *Поетика на просторот* го нарекува „динамичко единство помеѓу човекот и куќата“, и се упатува кон нов простор, каде границата помеѓу видливото и невидливото, меѓу она што продолжува да постои и она што исчезнува, е нејасно обележена:

„Кон тивките простори од раѓање се движам

и под мене празнини се лепат
како снег што не знае дали на земјата
или на воздухот припаѓа“.

Токму во тие премини од постоење во непостоење, од видливо во невидливо, од дофатно во недофатно, може да се согледа вистинската вредност на нештата, па така поетскиот субјект констатира дека „темјанот кој мириса најубаво додека / исчезнува“ (*Совршеноста се раѓа*), а *привремената презгатка* е просторот кој го инспирира да говори за вечноста, како во песната *Будење*. Во *Светлина и прав* тој на метафоричен начин укажува на потенцијалот што секоја единка го носи, и кој никогаш нема да биде реализиран:

„Светлина сме од искористено чкорче
што станува прав
кога некој ќе го допре.“

При таа потрага по суштината на постоењето низ просторот и времето, поетскиот субјект од песните на Маџиров станува дел од една полицентрична структура која се изразува преку релацијата со Другиот и другоста, и која е на извесен начин блиска со сфаќањето на Мартин Хајдегер за човечкиот субјект, чие втемелување во светот го согледува преку соодносите кои ги гради со другите и со материјалниот свет во самата внатрешност на реалноста. Поистоветувањето со таа реалност и со сè што постои е толку интензивно во стиховите на Маџиров, што поетскиот субјект на почетокот од песната *Нешта што сакаме да ги допреме* констатира: „Ништо не постои надвор од нас.“ Токму таа испреплетеност на сè што постои создава чувство на исполнетост дури и во просторот во кој кој е забележливо отсуството: „Наследив неозначена куќа, со / неколку сронети гнезда / и пукнатини на ѕидот како жили / на

возбуден љубовник“ (*Небото се отвора*). Во таквата блискост со сè што постои стануваат видливи и разликите: „Ја немам храброста на преместен камен“ се вели во *Сенката на светот над срцето ми минува*. Со овој стих се наметнува редефинирање на значењето на поговорката: „Каменот најмногу тежи на своето место“; во стиховите на Маџиров каменот можеби ја губи својата тежина, или, во преносна смисла, своето „значење“, но се стекнува со нешто многу поблагородно отколку обезбедено место во хиерархискиот систем. Можеби оттаму и доаѓа и желбата на поетскиот субјект за идентификација со навидум безначајните нешта, оние кои останале во него како меморирана поетска слика уште од детството, како во *Сенките не одминуваат*:

„Еден ден ќе се сретнеме,
како бротче од хартија и
лубеница што се лади во реката.“

Таа средба воедно е и средба со минатото на Другиот, што всушност е предуслов за суштинско постоење овде-и-сега. Или, како што вели Јоханес Фабијан во *Времето и другите*: „Мораме на некој начин да бидеме способни да го споделуваме минатото едни на други, за да можеме да бидеме свесно присутни во меѓусебната сегашност“. Но, во таа заедничка сегашност веќе се назира престанокот на постоењето, како во *Музеј*:

„Ќе склучиме договор со сегашноста,
но *нашето постоење почива на сегашност*
што исчезнува, вели Шопенхауер.“

Во своите *Есеи за другоста* Жан Лапланш предлага размислувањата за времето да бидат развивани на четири нивоа. Првото ниво е космолошкото време, „времето на

светот“. Второто ниво е времето на перцепцијата, третото е времето на сеќавањето, и четвртото времето на историјата. Како што потенцира и самиот Лапланш, овие четири нивоа се „едновремено разделени но и јасно поврзани“, а во таквата коегзистенција ни се претставени и во песните од *Преместен камен*. Во *Откривање* за поетскиот субјект „историјата е првата граница што треба да ја поминам“, во *Ние немаме сон* се среќаваат минатото и иднината („Мислиме на утре, хранејќи ги лебедите / со вчерашен леб“), во *Предвидувањата на денот* завршената љубов се враќа во времето што допрва доаѓа („Дамнешната љубовти се враќа/ како изгладнет пес на прагот од / новиот живот“). Притоа, во таквата испреплетеност на сеопштото, личното, меморираното и историското време, самиот поетски субјект од песните во *Преместен камен* се јавува како површина на која се инскрибираат запомнетите пораки на минатото и очекуваните записи на иднината при што се преосмислува и сегашниот миг; тој е дел од просторот, станува дел од неговата менливост и минливост, времето впишано во предметите станува дел и од неговото минато.

Поетската збирка *Преместен камен* претставува надоврзување на поетското време и надградување на поетскиот простор на Никола Маџиров, започнати и развивани во збирките *Заклучени во градот* (1999, награда „Студентски збор“), *Некаде никаде* (1999, награда „Ацо Караманов“), *Асфалт, но небо* (2003), *Во градот, некаде* (2004). Вредностите на тоа време и тој простор обликувани низ стихови ги потврдува и високата награда што на Никола Маџиров му е доделена деновиве. Станува збор за признанието „Хуберт Бурда“ кое се доделува на млади поети од Источна и Централна Европа, а значењето на оваа одлука е дотолку поголемо што член на интернационалното жири е и еден од најголемите современи автори, Петер Хандке. Оваа награда

говори и за местото на Никола Маџиров во современите поетски текови, а воедно и за вредноста на македонската поезија во европски контекст.

БЕЛЕШКА ЗА АВТОРОТ

Никола Маџиров е роден 27.05.1973 во Струмица.

Ги објавил поетските книги:

ЗАКЛУЧЕНИ ВО ГРАДОТ (1999, награда *Студентски збор*)

НЕКАДЕ НИКАДЕ (1999, награда *Ацо Караманов*) АСФАЛТ, НО

НЕБО (2003, хаику)

ВО ГРАДОТ, НЕКАДЕ (2004, избор песни)

Уредник е за поезија во електронското списание Блесок и координатор за Македонија на интернационалната поетска мрежа Lyriklіne. Основач е и главен и одговорен уредник на македонското хаику списание *Мравка*. Неговата поезија е преведена на петнаесетина јазици и застапена во повеќе антологии во земјата и странство. Добитник е на неколку награди и меѓународни стипендии.

За поезијата од збирката *Преместен камен* ја доби европската поетска награда за млади автори од Источна и Централна Европа, *Хуберт Бурда*.